

Standpunt

Gebruik van de videoconferentie in jeugdzaken

Op 10 maart 2014 had de commissie jeugdrecht van de Orde van Vlaamse Balies een eerste vergadering met de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde (CMRO) over de (on)mogelijkheid van het gebruik van de videoconferentie in jeugdzaken. Op 6 juni 2014 hielden de CMRO, de Orde van Vlaamse Balies, de Unie van Jeugdadvocaten, een jeugdrechter, een griffier, een adviseur van Jongerenwelzijn en een technisch verantwoordelijke van De Zande een simulatie tussen het hof van beroep van Antwerpen en de gemeenschapsinstelling van Beernem. De OVB heeft zich akkoord verklaard om deel te nemen aan deze simulatie om met voldoende kennis van zaken een standpunt te kunnen innemen over het gebruik van de videoconferentie in jeugdzaken.

1. Standpunt Orde van Vlaamse Balies

De Orde van Vlaamse Balies wijst het gebruik van de videoconferentie in jeugdzaken af. Zij ziet daartoe zowel wettelijke bezwaren als bezwaren die te maken hebben met het specifieke karakter van jeugdzaken en praktische bezwaren.

A. Wettelijke bezwaren

De minderjarige moet “in persoon” voor de jeugdrechter verschijnen wanneer die hem een maatregel oplegt (art. 54 Jeugdbeschermingswet). De wetgever bedoelde dat er persoonlijk contact moet zijn tussen de minderjarige en de jeugdrechter.¹ Daarnaast moet een minderjarige vanaf twaalf jaar vooraleer er een hem maatregel wordt opgelegd door de jeugdrechter “persoonlijk worden gehoord”, tenzij hij niet gevonden kan worden, zijn gezondheidstoestand het niet toelaat of hij weigert te verschijnen (art. 52ter Jeugdbeschermingswet). Juridisch-technisch lijkt dit in beide gevallen via een videoconferentie te kunnen gebeuren, omdat de wet niet specificeert hoe de persoonlijke verschijning en het verhoor moeten gebeuren. Bij de opstelling van de Jeugdbeschermingswet was dit immers niet nodig, omdat de mogelijkheid van een videoconferentie toen nog niet bestond.

¹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Advies: Videoconferentie: een volwaardig alternatief voor face-to-face contact tussen de jongere en de jeugdrechter?”, 4 februari 2010, 2.

De verschijning van de minderjarige via een videoconferentie is echter strijdig met o.a. volgende grondrechten van de minderjarige:

1/ De maatregelen die men ten aanzien van minderjarigen neemt, moeten steeds in het *belang* zijn van de *minderjarige* (art. 3 IVRK). Het gebruik van de videoconferentie in jeugdzaken is volgens de Orde van Vlaamse Balies allerm minst in het belang van de minderjarige. Integendeel, de minderjarige zal hiervan eerder nadelen ondervinden (bv. gevaar dat de maatregel gemakkelijker wordt verlengd, de jeugdrechter kan geen volledig beeld krijgen van de persoonlijkheid van de minderjarige, problemen bij de ouders komen minder gemakkelijk aan bod,...).

2/ De videoconferentie tast het *vermoeden van onschuld* aan (art. 40, tweede lid, b), i IVRK en art. 6, tweede lid EVRM).² Wanneer de minderjarige in de instelling blijft, zal de jeugdrechter gemakkelijker geneigd zijn om de plaatsing te verlengen. De Orde vindt dat iedere rechtszaak in de rechtbank moet worden beslecht. De rechtbank is immers een neutrale plaats waar de nodige garanties worden geboden dat iedereen op dezelfde manier wordt berecht.

3/ Volgens artikel 12 IVRK heeft het kind dat in staat is om zijn eigen mening te vormen, het recht om die mening vrij te uiten in alle aangelegenheden die hem of haar betreffen (art. 12 IVRK). Aan deze mening moet een passend belang worden gehecht overeenkomstig zijn leeftijd en rijpheid. De Orde vreest dat de minderjarige zich door de videoconferentie belemmerd kan voelen om vrijuit te spreken en dan wordt artikel 12 IVRK geschonden.

4/ De minderjarige die via een videoconferentie contact heeft met de jeugdrechter moet op dezelfde manier behandeld worden en dezelfde rechtswaarborgen hebben als de minderjarige die *face to face* contact heeft met de jeugdrechter, anders is dit *discriminerend* (art. 10-11 Gw., art. 2 IVRK en art. 14 EVRM). Indien enkel minderjarigen waarvan men vreest dat zij zullen ontsnappen of agressief gedrag zullen vertonen, via de videoconferentie zullen worden berecht, houdt dit een eveneens een discriminatie in. Ook wanneer de videoconferentie enkel gebruikt wordt in bepaalde instellingen (bv. Vlaamse instellingen), zullen deze minderjarigen anders behandeld worden dan minderjarigen in andere instellingen (bv. federale instellingen).

B. Bezwaren met betrekking tot het specifieke karakter van jeugdzaken

De Orde van Vlaamse Balies erkent dat de ervaringen met het gebruik van de videoconferentie tussen de rechtbank van eerste aanleg van Hasselt en het hof van beroep van Antwerpen in burgerlijke, handels- en fiscale zaken positief zijn.³

Jeugdzaken zijn echter van een heel andere aard. Zij hebben een hoogst persoonlijk karakter en de interactie tussen de verschillende betrokken partijen tijdens de zitting, kabinetsbespreking,... is van essentieel belang.

In het bijzonder is de interactie tussen de minderjarige en zijn ouders tijdens de zitting erg belangrijk.⁴ Zitten zij niet op dezelfde locatie (bv. minderjarige in de instelling en ouders op de

² Zie eerder in dezelfde zin met betrekking tot het idee om zittingen van de raadkamer en kamer van inbeschuldigingstelling via videoconferentie te laten verlopen: persbericht OVB 6 februari 2014: "Recht spreken in gevangenissen: advocatuur werkt niet mee", te raadplegen op www.advocaat.be.

³ *Vr. en Antw.* Kamer 2013-14, 11 februari 2014, nr. 21788 (S. DE WIT) en *Vr. en Antw.* Senaat, 12 juli 2011, nr. 5-2713 (N. LIJNEN). I. VALGAEREN, "Eerste Innovatieprijs Hoge Raad van Justitie voor het project "Videoconferentie" van het hof van beroep Antwerpen en de Limburgse balies", *Ad Rem* 2011, afl. 2, 30.

⁴ B. DE SMET, "Videoconferenties voor verdachten en beklaagden", *RW* 2009-10, 1462.

rechtbank) dan zal tijdens de zitting niet aan het licht kunnen komen dat het probleem mogelijk (deels) bij de ouders ligt.

Bovendien is de taak van de jeugdrechter totaal anders dan deze van de burgerlijke of strafrechter.⁵ De jeugdrechter tracht de opvoeding van de minderjarige bij te sturen en moet daartoe een duidelijk en volledig beeld kunnen krijgen van de persoonlijkheid van de minderjarige.⁶ Naast wat gezegd wordt door de verschillende partijen is ook de lichaamstaal en de non-verbale communicatie zeer belangrijk.⁷ Deze moet op elk moment voor alle partijen zichtbaar zijn. Via de videoconferentie kan dit slechts gedeeltelijk worden overgebracht.

Daarnaast vergroot de videoconferentie de afstand tussen de minderjarige en de rechtbank, waardoor de minderjarige het gevoel zal hebben dat er over zijn hoofd wordt beslist, wat allerminst wenselijk is.

Tot slot heeft de Orde van Vlaamse Balies reeds eerder het gebruik van de videoconferentie afgewezen voor zittingen van de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling waarbij de meerderjarige verdachte niet naar de rechtbank wordt gebracht, maar de zitting in de gevangenis volgt via een videoconferentie.⁸ De daar aangehaalde argumenten gelden eens te meer voor strafzaken ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd.

C. Bezwaren van praktische aard

Bij zittingen in jeugdzaken zijn doorgaans meer actoren betrokken dan bij andere zaken: de minderjarige en zijn advocaat, het openbaar ministerie, de ouders van de minderjarige mogelijk elk met hun advocaat, een vertrouwenspersoon, de consulent van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank, een begeleider uit de instelling, de pleegouders, de burgerlijke partijen met hun advocaat,... Het zal niet evident - zo niet onmogelijk - zijn om alle partijen zo in beeld te brengen, dat hun non-verbale communicatie op elk moment voor iedereen zichtbaar is.

Bevinden de verschillende partijen zich op verschillende locaties, dan verdwijnen de garanties op tegenspraak. De persoon die de klank- en beeldregie in handen heeft, bepaalt dan het verloop van de zaak (bv. wie wanneer spreekt, wie in beeld komt en hoe,...). De technische modaliteiten kunnen dan een doorslaggevende invloed hebben op het verloop van de zitting. Dit tast het recht op een eerlijk proces van de minderjarige aan (o.a. art. 40 IVRK, art. 6 EVRM,...).

Bovendien vindt de Orde van Vlaamse Balies het absoluut noodzakelijk dat de advocaat van de minderjarige steeds bij de minderjarige zit. Als dat niet zo zou zijn, wordt de noodzakelijke vertrouwensband tussen de minderjarige en zijn advocaat aangetast. Op elk moment moet ruggespraak tussen de minderjarige en zijn advocaat mogelijk zijn.⁹ In een situatie van videoconferentie in jeugdzaken betekent dit dat de advocaat bij de minderjarige in de instelling moet zitten. Dit impliceert dat de advocaat aanzienlijk meer verplaatsingen zal moeten maken. Bovendien moeten advocaten soms meerdere jeugdzaken op een voormiddag bijwonen. In een

⁵ B. DE SMET, "Videoconferenties voor verdachten en beklaagden", *RW* 2009-10, 1462.

⁶ Dit blijkt bijvoorbeeld expliciet uit art. 37, § 1, tweede lid 1° Jeugdbeschermingswet (MOF-zaken).

⁷ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Advies: Videoconferentie: een volwaardig alternatief voor face-to-face contact tussen de jongere en de jeugdrechter?", 4 februari 2010, 3.

⁸ Persbericht OVB 6 december 2002: "Verwilghen begraaft 'E-justice' en maakt van rechtszaken videospelletjes" en persbericht OVB 6 februari 2014: "Recht spreken in gevangnissen: advocatuur werkt niet mee", te raadplegen op www.advocaat.be.

⁹ CMRO, "Videoconferencing. Deelrapport Onderzoek naar (on)mogelijkheden van VC-installaties op het domein van het jeugdrecht", juni 2014, 28.

systeem van videoconferentie zullen zij zich dan op één voormiddag mogelijk naar verschillende instellingen in Vlaanderen moeten begeven. Dat is niet haalbaar.

Indien de minderjarige het Nederlands onvoldoende beheerst, heeft hij recht op een tolk (art. 40, tweede lid, b), vi IVRK). Praktisch gezien zit de tolk best naast de minderjarige, wat betekent dat ook deze zich naar de instelling zal moeten begeven. Bovendien zullen ook de tolken op eenzelfde voormiddag in meerdere jeugdzaken moeten tolken, zodat dit in de praktijk niet haalbaar zal zijn.

2. Besluit

De Orde van Vlaamse Balies wijst het gebruik van de videoconferentie in jeugdzaken af. De minderjarige moet steeds fysiek in de zittingszaal of in het kabinet van de jeugdrechter aanwezig zijn.

Juridisch-technisch gezien kan het contact tussen de minderjarige en de jeugdrechter via een videoconferentie verlopen, omdat de wet niet voorschrijft hoe de persoonlijke verschijning en het horen van de minderjarige moet gebeuren. De verschijning via videoconferentie is echter strijdig met de grondrechten die aan de minderjarige toekomen.

Bovendien acht de Orde het niet aangewezen om via een videoconferentie te werken gelet op de specifieke aard van de zaak.

Jeugdzaken hebben een hoogst persoonlijk karakter. De beslissingen die de jeugdrechter neemt, zijn van groot belang voor de verdere ontwikkeling en het verdere leven van de minderjarige. Daarom moet de jeugdrechter maatwerk kunnen verrichten en de keuze voor de opgelegde maatregel baseren op de persoonlijkheid van de minderjarige. De jeugdrechter kan enkel een op maat gemaakt oordeel vellen indien hij *face to face* contact heeft met de minderjarige. Alleen zo kan de minderjarige zijn persoonlijkheid volledig laten zien.

Bovendien is in jeugdzaken de interactie tussen de betrokken actoren van primordiaal belang en kan die enkel ten volle tot zijn recht komen wanneer zij zich allemaal op dezelfde locatie bevinden. De lichaamstaal, non-verbale communicatie, oogcontact,... gaat immers (deels) verloren wanneer men via een videoconferentie werkt.

Ook praktisch is de videoconferentie niet haalbaar. Een advocaat heeft vaak meerdere zittingen op dezelfde voormiddag, wat betekent dat hij zich naar verschillende instellingen in heel Vlaanderen zal moeten verplaatsen. Dat is niet haalbaar. Hetzelfde geldt voor de tolken.

Tot slot meent de Orde van Vlaamse Balies dat er op het vlak van de elektronische procesvoering op dit moment andere prioriteiten zijn (bv. elektronische communicatie met de griffies mogelijk maken, ...).

Riki Heps
Studiedienst
Orde van Vlaamse Balies

9 oktober 2014

